

Verksamhetsutveckling, stöd och service
Maria Ek
maria.ek@socialstyrelsen.se

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
frida.niklasson@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över promemoria En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling (Ds 2021:31)

(dm Fi2021/03461)

Sammanfattning

Socialstyrelsen avstyrker förslagen i promemorian eftersom det inte är tillräckligt utrett och belyst vilka förutsättningar som finns och vilka konsekvenser det skulle innebära för att upphandlande myndigheter att genomföra förslagen.

4 En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling 8 Konsekvenser

I promemorian konstateras, beträffande konsekvenser, att de föreslagna lagändringarna bedöms bidra till att upphandlande myndigheter och enheter i större utsträckning än i dag kommer att beakta gemensamma samhällsintressen när de upphandlar. Det finns dock redan idag, i lagstiftningen, stora möjligheter för upphandlande myndigheter att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling. Det framgår inte av promemorian varför denna möjlighet inte utnyttjas av upphandlande myndigheter i den utsträckning som är önskvärt. Om det beror på att det i sig enbart är en rekommendation och inte en skyldighet kan den föreslagna lagändringen ge viss effekt på det sätt som beskrivs i promemorian. Finns det andra faktorer som påverkar graden av nyttjandet av möjligheten, exempelvis förutsättningar och kostnader, bör dessa analyseras och tas i beaktande.

Det anges också i promemorian att det är osäkert om förslaget kommer att medföra ökade kostnader för upphandlande myndigheter och enheter samt att förslaget i vart fall i ett inledande skede antas medföra marginellt ökade kostnader för upphandlande myndigheter och enheter. Det är oklart för Socialstyrelsen vad som avses med ett inledande skede. En skyldighet, som nu föreslås, att beakta de samhällsintressen som räknas upp kommer att ställa höga krav på upphandlande myndigheter att säkerställa nödvändig kompetens och resurser för att kunna analysera relevansen av respektive samhällsintresse i den enskilda upphandlingen, utforma eventuella krav och tilldelningskriterier samt

avtalsvillkor. Likaså för att kunna bedöma och avväga förenligheten av dessa med grundprinciperna i lagstiftningen. Det kommer ställas stora krav på de upphandlande myndigheterna vad gäller omvärldsbevakning för att kunna ställa relevanta och aktuella krav. Inom flera av de uppräknade samhällsintressena går utvecklingen framåt i mycket snabb takt och det bedrivs även omfattande forskning inom många av områdena, exempelvis klimat och miljö. Likaså kommer det krävas kompetens och resurser för att följa upp kraven och villkoren kontinuerligt under avtalstiden. Ökade kostnader för tredjepartsrevisioner är inte osannolikt för upphandlande myndigheter. Sammanfattningsvis bedömer Socialstyrelsen att kostnaderna kommer att vara långsiktiga och totalt sett, i ett helhetsperspektiv, bli mer än marginella.

I promemorian konstateras att sett ur ett livscykelperspektiv får produktion och konsumtion av varor och tjänster alltid konsekvenser för klimatet. Vidare anges att det således alltid är relevant att beakta klimatet vid offentlig upphandling, vilket medför att det saknas skäl att begränsa bestämmelsen avseende klimat på det sätt som föreslås för övriga samhällsintressen. Socialstyrelsen har emellertid svårt att se hur skyldigheten att beakta klimatet ska tas tillvara vid upphandling av exempelvis rent intellektuella tjänster.

5 Riktlinjer och dokumentation

Socialstyrelsen instämmer i att det krävs att upphandlande myndigheter arbetar strategiskt och långsiktigt med fokus på måluppfyllelse och samhällsnytta för att den formella skyldigheten att beakta de aktuella samhällsintressena ska få maximal effekt. Det framgår i promemorian att det instrument som föreslås för att uppnå detta är att införa en skyldighet för upphandlande myndigheter att besluta om riktlinjer om hur klimatet, miljön, människors hälsa, djuromsorg samt sociala och arbetsrättsliga aspekter ska beaktas. I promemorian anges att det inte torde vara fråga om en alltför betungande börda, administrativt, att ta fram och besluta om riktlinjer. Till detta kommer dock insatser som behövs för att implementera riktlinjerna i den upphandlande myndighetens organisation, kontinuerlig uppföljning och kontroll av att riktlinjerna följs samt revideringar av riktlinjerna. Ytterligare detaljregleringar i lagstiftningen om hur de upphandlande myndigheterna ska styra det interna upphandlingsarbetet innebär sammantaget ett administrativt merarbete som inte bör bortses ifrån.

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschef Tomas Hedlund. Enhetschef Maria Ek har varit föredragande.

För Socialstyrelsen

Tomas Hedlund
Avdelningschef
Verksamhetsutveckling, stöd och service

Maria Ek

Enhetschef
Upphandlings enheten